

Tímár Máté

A Vaskereszt (Jani János zeneszerző naplójából)

Krisztus Urunk születésének 1944. esztendejében, az egykori Monarchia Galícia tartományában Sztryj, Delatin, Nadvorna, Kolomea térségében, a Pruth és a Fekete-Beszterce folyók közén, melyre a Hoverla és a Pietrosz 2000 méteres csúcsai vigyáznak, olyan szégyenlősen somfordált elő a tavasz, ahogy a zárdaszüzeket kísérti meg az első szerelem. A csúcsokon még a máramarosi mőcök piszkos-fehér kucsmáihoz hasonlóan tartotta egyeduralmát a hó. A folyóvizeket minden reggel szeszélyes mintákkal díszített jégabrosz fedte. De Murulyka cigány már hóvirággal ékesítette honvéd-sapkája piros-fehér-zöld gombrózsáját s a ragyabunkó ábrázatán is megszépült tőle a torz hóhérmosoly, az-feletti örömeiben, hogy a hurokkal fogott róka irháját a felesége tábori lapon az ötödik kis Murulyka világrajjöttének bejelentésével nyugtázta. Nékem kottafejekbe kívánczó melódiákat dudorászott a szél, s Dinics Vaszil, a vereckei ruszin favágó, a zászlóalj legkiválóbb puskapucolója és páncélróm-lőszeresem, olyan szépen szomorú népdalt énekelt aknatelepítés, azaz testi megkönnyebbülés közben, a bozontos ciheresben, hogy nemcsak lekottáztam, de le is fordítottam félórán bévül.

Imigyen:

Odafenn az égen
csillag ing ezüst fényben,
s alant, lenn a mélyben
nyugszik az anyám régen.
Ott nyugszik csendben,
hideg sír bőlesejében,
s nem mondja már nékem:
Ébredj, kiscselédem!

El is érzékenyedtem felette, mert a saját szülőanyámat láttam félig lefüggönyözött szempilláimon átal, akitől két hete vettem búcsút a sikeres páncélhárító tanfolyamot beszélő ötnapos jutalomszabadság végén.

S éppen ezért ünneprontásként hatott reám Tállai János szolgálatvezető őrmesterünk őrjöngése, bizonyos karpaszományos urak trehányóságát illetően (őkélme bezzeg szarkapományosoknak tisztelt bennünket).akik az egy-két nyavalyás érettségijükkel csak huszonegyeznek bakanapucolás helyett, mintha máris tiszték lennének, pedig csak fekélyek a hadsereg füttyülőjén. Azután legyintettem. Így szokott ez lenni, ha zupásokat megcsapja a közeli támadás szele, melyet a kanklimaxos, különben sokkal emberségesebb Szedő főtörzsőrmester is igazolni látszott, kutyamosójához intézett szózatával:

– Pakolj össze mindent, Dani! Megint eszi a fene a tyúkszemem, tehát jön a rugalmas német

visszavonulás, és bennünket úgy benne hagynak a saját szaharánkba, hogy csak az orrunk hegye látszik ki belőle!

Mert bizony teljes bizonytalanságban éltünk, a lomhácska tavasz küszöbén. Dolfi gerincét ugyancsak ropogtatta Jóska s olykor nekünk is jutott belőle ezen az átjáróházhoz hasonlatos galíciai tájon, ahol a vegyes lengyel, ukrán, és gorál őslakossággal bizonyos se-hideg-se-meleg, se jó-se-rossz társbérletben éltünk. Az öregek némelyike még őrizte a Ferenc József ábrázatával díszes, első világháborús Szolgálati időm emlékére képet, a fiatalok elegyedtek ruszinjainkkal, szlovákjainkkal, a londoni lengyel emigráns kormány partizánjaival pedig löszert cseréberéltünk cujkáért. Az ukránok inkább a Honvéd cigarettáért köszöntek vissza, a gorálok pedig inasnak állottak a kacorbicskával pávafarkú galambokat, hátulról szerelmeskedő figurákat faricskáló székelyeinkhez, hogy fellendítsék a háziipart, mert a nyálfolyós németektől néha doboz konzerveket kaphattak érte. Közben azonban az ezrednek tisztelt egységünk foghíjas zászlóaljacskává apadt s háziasszonyunk, Maruszja mama főlőszerkereskedő Sztaniszlávja szerint Dolina és Szaniszlau felől úgy feketéllettek előfelé a szovjet T-34-esek, mint a szoptatós szukakutya hóna alól a bolhák. Már a fenyesek szúrte dübörgésüket is hallottuk, olykor a föld is megrendült alattunk, s amikor az említett napon, úgy tíz felé, Szedő főtörzs szappanozás nélkül megberetváltatott, hogy az atyaistenünk, Lóth ezredes úr elé vezessen, már azt sem tudtam honfiúi lelkesedésemben, a fűtyülőském ázalog-é, vagy a combom töve izzad.

Az öles ezredes – akit a háta mögött Heródesnek nevezünk –, szokatlanul szelíd volt, s vélem majdnemhogy vicssorgósan kedves. Nevem nyomán egyszer reá kérdezett a még születésem előtt elhunyt nagybátyámra, akivel együtt szolgált a Piavénál s bár úgy ítélte a kapcarongya is többet ért nálam, ezúttal is reám mosolygott az "alázatos" jelentkezésem után.

– Ni, te cigánykurva, félkatoná! Meddig tudod páncéllhárító rajoddal visszatartani a ruszki tankokat, miközben mi visszavonulunk?

Pihenjbe lágyulva gyors számvetést tettem a halálfélelem párkáival viaskodó fejemben: Négy páncélrómes irányzó, két-két adagoló lőszeressel, nyole-nyole rakétácskával a fordított V-alakú lövészgödörben, négy-négy fausztozzal, ugyanannyi páncéllököllel, a lövészkaták fenekén. Töltés, célzás, élesítés, irányzás, lövés. Mindezek néhányszor elbotlottak az agytekervénycim között, mielőtt kimondtam:

– Alázatosan jelentem, legfeljebb egy félóra!

Azt elfelejtettem hozzájelenteni, ha egy gyászhuszárom se veszi futásra a dolgot, ha egyetlen tölte sem robbantja fel éppen a gazdáját, mint legutóbb s a sztálini csimbumosok sem kapnak úgy irányzékhegyre, mint legutóbb az ungváriakat, akikből mindösze egy kéz, egy láb, egy Tűzkereszt, meg egy zacskó puliszkaliszt maradt, negyedóra múltán.

– Baklitty félóra! Másfél! – S mintha ott sem lettem volna már Szedőnek rendelkezett: – Ásassa meg a gödreiket, kútjaikat! Teljes menetkészültség! Zöld rakétára: Raktárakat felgyújtani, vörösre visszavonulás!

Ma sem tudom, mint kerültem ki a harcálláspont-erdészház tomácára. Csak az öreg Szedő pályinkáskulacsára válekszem: "No, titeket is ugyan jó prédára vetnek, fiaim!" S a többi úgy összekeveredett bennem, ahogy a fenyőtuskó paraszán a tüdő-, a máj, meg a hajdinakása.

Mintha vezérlőszeresem, Murulyka is fenyőlelkével biztatott volna s ezért a visszavonuló szakaszokat századoknak, a távolból előtűnő négy-öt T-34-est a tízszeresének láttam. Mintha kürtszó is harsant volna s máris ott cserélgettem lábaimat a legelső fordított V-gödörben, vállamon a páncélrém "kályhaesővével", melybe hóvirágos ragyabunkóm az első rakétácskát

dugta, dugajocskáját csatlakoztatta. Pater noster – kezdtem a Miatyánkot, hogy az ördög közbekanalazzon: Hol az az istenverte elsütőszerkezet?! Lereszketett róla az ujjam! Pedig az első harcokosi ott legénykedett már legjobb cimborám, Józsa Mócsi orbai tanító gödre fölött s kicsit előzve-hátrázva kente az anyaföldbe. Gyekiczki Ondró, a tótkomlói páncélfőkös kiugrott a kútjából, és egy gépfegyversorozat úgy lekaszáta, mint a mezőőr az árokparti bogáncsot. S az én ítéletem is közeledett. Recés hernyótalpai úgy festettek alulról-felfelé nézve, mint a halál pofáján a vigyor, az ágyúja pedig egyre ugatott.

Reszkető kezem végre az elsütő szerkezetre talált: bumm! A rakétácska repült, odacsapódott a tanktorony alá, ahol az a harcokositesttel találkozik, sisteregve lyukat égetett rajta s ezután már csak a sülő emberi hús édeskés szaga facsarta az orromat s Murulyka "bazdmeg"-jei keresték a fületem: Töltve! Tűz!

Innen, onnan páncélfőköl pukkanások hallatszottak, káromkodás, davaj, majd óriási német Királytigrisek dübörögték elő a hátunk mögül, s úgy lőtték egymást a hátrázó T 34-esekkel, mintha fellázadt volna a pokol.

S azután csend lett és az összeguzsolt erdő fái között előmerészkedett volna a koratavasz. Zümögő rovarok keresték az útközű ibolyabimbókat s harkály kopácsolt oly nyugodtan, mintha nem történt volna semmi. Félbetört fenyőről vedlő mókus kormányozta át magát a bozontos farkával egy épenmaradottra. Mátyásmadár rikoltozott, talán azt, hogy: Élet! S vagy húsz méterrel előttem felesapódott egy Királytigris teteje. Nagyranőtt fekete német magasodott fel belőle s úgy ordította, mintha legalábbis Keitel-nek hívták volna:

– Kameraden! Kommen Sie her!

Murulyka is orrbabökött a cujkáskulaccsal:

– Húzza meg, gazdám, hátha svábul is megtanul tőle!

Járni tanított inkább az a szesz. Kimászni a gödörből, odatántorogni az acélszőnyeghez s jelentkezni: Herr Oberst! (Pedig lehet, hogy csak hadnagy volt), a magyar páncélelhárító raj parancsnoka zum Befehl stehe vor, parancsára megjelentem. Nem buktatott meg sem a kiejtésért, sem a grammatikáért, hanem büntetésből meg kellett hallgatnom, hogy mekkora Held-ek, hősök vagyunk s megköszönni, míg a mellemre tűzi az EK-2-t, a másodosztályú Vaskeresztet, melyre azonnal hitelesítő pecsétet ütött a szilánktól megsebesült bal nagyujjam vére. Mindezek végeztével kutyagolhattunk Lóth ezredesék után, s útközben azt találgattam mi olyan bűdös körülöttem s mivel van tele az ülepem. Sikerült megfejtennem, mire vállamat veregetve ezt kérdezte tőlem:

– No, te cigánykurva, félkatona! Mit kérsz? Konyakot? Rumot?

S ezt feleltem:

– Alázatosan jelentem, ha lehet, egy lavór vizet, és egy tiszta gatyát!

Hát így történt s nyilván feledem az egészet, ha a múltkoriban, rendezgetvén íróasztalom fiókjában a kezembe nem kerül a Vaskereszt szalagja, az envérem pecsétjével rajta. A képernyő Allah-őrültje, Komeini halálbakergetett ifjait mutatta, míg az erkély alatt ott rúgta a labdát a két fiam. S az érettük való felelősség újra felszakította azt a belső sebet, melyet a mai napig a szíveinkben-felkeinkben hordozunk. Legalább őket kerülje el ez az átok!

A Vaskeresztet beejtettem a többi fiók-kacat közé s kottafejekbe dűnnyögtem a Dinics Vaszil nótáját:

Odafenn az égen
csillag ing ezüst fényben,

s alant, lenn a mélyben
nyugszik az anyám régen.
Ott nyugoszik csendben,
hideg sír bölcséjében,
s nem mondja már nékem:
Ébredj, kiscselédem!

S esett szomorúsággal az édesanyám fényképére néztem...

